

УДК 342.9(477):341.242(4ЄС)

Легенький Микола Іванович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії конституційного та адміністративного права
Державний університет «Київський авіаційний інститут»*

Legenkyi Mykola

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Theory of Constitutional and Administrative Law
State University "Kyiv Aviation Institute"*
ORCID: 0000-0003-4179-1964

Сопілко Ірина Миколаївна

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України, радник ректора
Київський університет права НАН України*

Sopilko Iryna

*Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Advisor to the Rector
Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine*
ORCID: 0000-0002-9594-9280

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-10-11468

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПОЛОЖЕННЯМИ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

MAIN DIRECTIONS OF HARMONIZATION OF THE NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE WITH THE PROVISIONS OF EUROPEAN UNION LAW IN THE FIELD OF ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEEDINGS

Анотація. Вступ. Актуальність досліджуваної проблематики визначається суспільною значимістю вирішення комплексу питань юридичного характеру з метою їх наближення до стандартів Європейського Союзу національної правової системи в цілому та сфери адміністративного судочинства зокрема.

Мета. Визначення змісту, напрямів і практичних орієнтирів гармонізації українського адміністративного судочинства з правом Європейського Союзу.

Матеріали і методи. Використовувалися загальнонаукові методи, зокрема аналіз та узагальнення наукових розвідок у галузі юриспруденції, а також класифікація і систематизація, що базується на порівняльно-правовому, системному, функціональному, герменевтичному та інституційному підходах.

Результати. Встановлено, що проблема гармонізації полягає у забезпеченні відповідності національного законодавства України, що регулює адміністративне судочинство, базовим принципам, стандартам і практиці права Європейського Союзу. Визначено, що гармонізація у цій сфері має подвійну природу — нормативну (адаптація законодавства) та функціональну (наближення судової практики до європейських стандартів).

Обґрунтована багатозначність змісту поняття гармонізації та підкреслено, що для практичного забезпечення її оптимальності необхідно дотримуватися науково обґрунтованих етапів.

Здійснений аналіз засадничих нормативних джерел правової системи Європейського Союзу, гармонізації з якими потребує національне законодавство у сфері адміністративного судочинства. Підкреслено значення судової практики Європейських інституцій.

Перспективи. Запропоновані основні напрямки гармонізації – нормативний, який передбачає наближення засад адміністративного судочинства до європейських стандартів, інституційний, що полягає у розвитку спеціалізації суддів з європейського адміністративного права, процедурний, що виходить з необхідності впровадження європейських стандартів доказування та обґрунтування судових рішень та освітній і науковий, який спрямований на здійснення теоретичних та прикладних досліджень у сфері адміністративного судочинства.

Ключові слова: гармонізація, судова система, адміністративне судочинство, адміністративний суд, Європейський Союз, довіра до судової влади, незалежність суду, право на справедливий суд, судовий захист, судова адміністративна юрисдикція.

Summary. Introduction. The relevance of the researched issues is determined by the social significance of resolving a complex of legal issues in order to bring them closer to the standards of the European Union of the national legal system in general and the sphere of administrative justice in particular.

The purpose of the study. Determining the content, directions and practical guidelines for harmonizing Ukrainian administrative justice with the law of the European Union.

Materials and methods. General scientific methods were used, in particular, analysis and generalization of scientific research in the field of jurisprudence, as well as classification and systematization based on comparative law, systemic, functional, hermeneutic and institutional approaches.

Results. It was established that the problem of harmonization consists in ensuring the compliance of the national legislation of Ukraine regulating administrative justice with the basic principles, standards and practice of European Union law. It is determined that harmonization in this area has a dual nature – normative (adaptation of legislation) and functional (approximation of judicial practice to European standards).

The ambiguity of the content of the concept of harmonization is substantiated and it is emphasized that in order to practically ensure its optimality, it is necessary to adhere to scientifically substantiated stages.

The analysis of the basic normative sources of the legal system of the European Union, the harmonization with which national legislation in the field of administrative justice requires, is carried out. The importance of the judicial practice of European institutions is emphasized.

Prospects. The main areas of harmonization proposed are normative, which involves bringing the principles of administrative justice closer to European standards, institutional, which consists in developing the specialization of judges in European administrative law, procedural, which proceeds from the need to implement European standards of evidence and justification of judicial decisions, and educational and scientific, which is aimed at conducting theoretical and applied research in the field of administrative justice.

Key words: harmonization, judicial system, administrative justice, administrative court, European Union, trust in the judiciary, independence of the court, right to a fair trial, judicial protection, judicial administrative jurisdiction.

Постановка проблеми. Шлях європейської інтеграції, обраний Україною, передбачає вирішення цілого комплексу питань і проблем політичного, юридичного, економічного, соціального, культурного характеру тощо з метою їх наближення до стандартів Європейського Союзу. При цьому надзвичайно важливим є таке наближення саме в галузі права, яке передбачає забезпеченні відповідності національного законодавства України базовим принципам, стандартам і практиці права Європейського Союзу і не обмежується лише формальним приведення норм у відповідність до *acquis communautaire*, а спрямоване на глибинну гармонізацію правових підходів, процедур та інституційних механізмів.

Особливе місце в цьому процесі посідає сфера адміністративного судочинства, оскільки саме вона забезпечує реалізацію ключових засад демократичної правової держави — верховенства права, ефективного судового захисту та належного адміністрування і є передумовою реалізації права громадян на справедливий суд.

Актуальність наукового аналізу змісту та напрямів гармонізації національного законодавства

України у сфері адміністративного судочинства з європейськими стандартами є важливою складовою загального процесу правової інтеграції України до Європейського Союзу, що набуває особливого значення в умовах реформування судової системи та забезпечення судового контролю за публічною владою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою вивчення гармонізації національного законодавства України з положеннями права європейського союзу у сфері адміністративного судочинства є дослідження гармонізації як правового явища. Ті чи інші аспекти гармонізації національного законодавства з положеннями європейського права стали предметом досліджень, які здійснювали В.Р. Барський, І.А. Грицяк, Л.Л. Грицаєнко, М.Ю. Задніпряна-Корінна, А.М. Колодій, С.О. Корінний, І.І. Корякіна, С.П. Кубієвич, В.А. Ліпкан, М.М. Микиєвич, В.І. Муравйов, С.П. Погребняк, О.О. Уварова, Ю.С. Шемшученко, А.В. Шендеровська, А.Г. Шендеровський, О.М. Чабах, К.В. Яценко та інші.

Метою статті є визначення змісту, напрямів і практичних орієнтирів гармонізації українського адміністративного судочинства з правом Європей-

ського Союзу та обґрунтування пріоритетів подальшого наближення національного адміністративного законодавства до європейських стандартів.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети використовувалися загальнонаукові методи, зокрема аналіз та узагальнення наукових розвідок у галузі юриспруденції, а також класифікація і систематизація, що базується на порівняльно-правовому, системному, функціональному, герменевтичному та інституційному підходах..

Виклад основного матеріалу. Визначальною важливою є багатозначність змісту поняття гармонізації та її відмінність від таких близьких понять як адаптація (приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до *acquis communautaire*), апроксимація (заміна одних нормативних-правових актів іншими) та наближення (досягнення рівня відповідності), оскільки ці поняття входять до загального розуміння гармонізації [1]. В. С. Журавський, аналізуючи зміст процесу гармонізації як складного і багатовимірного правового явища включає до його структури і імплементацію [2, с. 400]. При цьому імплементація розуміється як трансформація норм міжнародного права у національне законодавство.

На широту і багатозначність поняття гармонізації у поєднанні з його системністю та єдністю вказував Ю. С. Шемшученко, визначаючи його як: «... процес взаємоузгодження державами — учасницями або міжнародними організаціями поглядів на мету та пріоритети правового розвитку, дій, спрямованих на створення єдиного правового поля, шляхом наближення законодавства суб'єктів гармонізації; як метод правоперетворення на основі правил поведінки, які формуються з метою наближення національних правових систем, без досягнення повної єдності у сприйнятті та оформленні державами таких модельних правил; як адаптація існуючих у світі тенденцій правового регулювання до соціокультурного середовища, що склалося у країні, зміна норм права з урахуванням внутрішньодержавних потреб» [3, с. 11]. Тобто гармонізація є і процесом наближення законодавства, методом нормотворення, що здійснюється з метою такого наближення і саме адаптацією національного законодавства до міжнародних правових стандартів. При цьому необхідно вказати на правову позицію О. М. Чабаха, який вказує на односторонній характер гармонізації для України, оскільки у даному випадку мова йде не про взаємоузгодження правових норм, а виключно про зміни в українському законодавстві [4]. Погоджуючись з наведеною тезою, водночас підкреслюємо, що правова система Європейського Союзу — вже згадуване *acquis communautaire* складається зі значної кількості нормативних актів, в тому числі конвенціонального характеру, які є результатом спільної діяльності держав-учасниць, кожна з яких має можливість впливати на зміст положень зазначеної системи.

Також необхідно підкреслити, що метою гармонізації не є повна ідентичність національних законодавств. У цьому плані варто навести думку В. І. Муравйова, який підкреслював: «Гармонізація законодавства не вимагає від держав-членів ухвалення однакових правових актів. Ідеться, насамперед, про те, щоб держави-члени застосовували схожі закони чи інші правові акти» [5, с. 24].

Для практичного забезпечення оптимальності гармонізації необхідно дотримуватися її етапів, до яких К. В. Яценко відносить з'ясування розбіжностей, що існують у правовому регулюванні в Європейському Союзі і Україні; встановлення пріоритетності усунення виявлених невідповідностей; визначення правових положень, які потребують внесення змін і доповнень а також прогалин у праві, які потребують врегулювання шляхом створення принципово нових правових норм а також забезпечення їх розробки, затвердження нормативно-правовими актами та реалізації [6].

Важливою складовою загального процесу правової інтеграції України до Європейського Союзу є саме гармонізація українського адміністративного процесуального законодавства з європейськими стандартами, що набуває особливого значення в умовах реформування судової системи та відновлення довіри до правосуддя. У контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [7] виникає потреба не лише у формальному приведенні національних актів адміністративного судочинства у відповідність до права Союзу, а й у глибинній гармонізації правових підходів, процедур та інституційних механізмів.

Головною тезою Угоди в контексті досліджуваної проблеми є зобов'язання сторін в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки надавати особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Таке співробітництво має бути спрямованим на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією і здійснюватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод. Зокрема визначене зобов'язання забезпечення фізичним та юридичним особам вільний від дискримінації доступ до своїх компетентних судів та адміністративних органів для захисту їхніх особистих та майнових прав.

Регулюються і питання судового захисту в рамках адміністративних процедур та передбачається обмін досвідом стосовно правозастосування на центральному та субцентральному рівні адміністративними та судовими органами та координація їх дій.

Зasadничими нормативними джерелами правової системи Європейського Союзу є Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу, якими визначаються принципи верховенства права, поваги до прав людини

та обов'язок держав-членів забезпечувати ефективне виконання права ЄС і судовий захист. Зокрема, Договір про функціонування Європейського Союзу (1957, у чинній редакції) передбачає взаємне визнання та забезпечення виконання у державах-членах судових рішень та рішень у позасудових справах, сумісність норм щодо колізії права та юрисдикції, що застосовуються у державах-членах та проголошує спрямованість на забезпечення ефективного доступу до правосуддя [8].

Хартія основних прав Європейського Союзу (2000), яка визнана Договором про Європейський Союз як така, що має однакову з ним юридичну силу, визначає однією з цілей Союзу створення простору свободи, безпеки та правосуддя та закріплює права особи у сфері судочинства, а тому числі — адміністративного. Зокрема, стаття 47 Хартії гарантує права кожного на ефективні засоби правового захисту в суді, на справедливий, публічний розгляд в розумні строки законно створеним, незалежним і неупередженим судом. Також визначене право на кваліфікований правовий захист, у тому числі — безоплатний [9].

Важливим елементом правової системи ЄС є такі нормативно-правові акти як регламенти, що мають пряму юридичну силу та є обов'язковими для виконання в усіх державах-членах Європейського Союзу одночасно і одразу стають частиною національного законодавства без необхідності додаткового перетворення, створюючи таким чином єдині правила для всіх країн-членів у певній сфері. Поміж таких документів досліджуваної нами проблематики стосується Регламент (ЄС) № 1049/2001, який передбачає забезпечення доступу до документів Європейського парламенту, Ради та Комісії, формуючи при цьому адміністративні стандарти прозорості та відкритості, що важливі для адміністративного судочинства [10].

Стосуються питань адміністративного судочинства і такі правові акти Європейського Союзу як директиви, які використовуються для гармонізації законодавства країн-членів і містять цілі, яких держави-члени зобов'язані досягти шляхом запровадження відповідних національних законів у встановлені терміни. Зокрема, Директива 2013/37/ЄС про повторне використання інформації державного сектору пов'язана з принципом відкритості адміністрації, який знаходить відображення в адміністративних справах [11].

Ще один вид європейських правових документів — рекомендації ЄС як нормативно-правові акти «м'якого права», що не мають юридичної сили, але висловлюють позицію ЄС або пропонують певні дії, наприклад, щодо адаптації національного законодавства до права ЄС і спонукають держави-члени до певних кроків та слугують дороговказом для інтеграції. Рекомендація Ради Європи № R(2004)20 про судовий перегляд адміністративних актів визначає стандарти ефективності адміністративної юстиції, зокрема вимоги до незалежності, безсторонності та до-

ступності суду та надає детальні орієнтири для побудови справедливого, ефективного адміністративного судочинства, що визнає права громадян на захист від неправомірних дій. бездіяльності адміністрації. Для України ці орієнтири є як інструментом аналізу існуючого законодавства, так і дорожньою картою для реформування — зокрема: законодавчого уточнення норм, процесуальних механізмів, посилення інституційної спроможності судів [12].

Серед міжнародних актів, що формують стандарти адміністративного судочинства насамперед необхідно виділити Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1950), положення якої визначені Договором про ЄС в якості загальних принципів права Союзу. Так, ключовою нормою для адміністративного судочинства є право на справедливий суд (стаття 6 Конвенції), що формує стандарти функціонування адміністративних судів і процесуальні гарантії для учасників адміністративного процесу. Право на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13 Конвенції) сприяє розвитку адміністративного судочинства як головного механізму захисту прав особи від зловживань державної влади. Заборона дискримінації (стаття 14 Конвенції) забезпечує рівність усіх осіб перед законом та судом та важлива для адміністративних спорів, де можуть бути ознаки упередженого ставлення органів влади до певних категорій громадян. Захист власності (стаття 1 Першого протоколу) гарантує право кожної особи мирно володіти своїм майном і має особливе значення для адміністративних справ, що стосуються земельних, податкових, митних чи інших майнових спорів. Право на свободу вираження поглядів (стаття 10) та свободу об'єднань (стаття 11) в адміністративному судочинстві ці статті мають значення для оцінки законності обмежень, встановлених органами влади. Вимога ж ефективного виконання судових рішень, сформульована прецедентним правом ЄСПЛ зобов'язує державу забезпечити реальне виконання рішень адміністративних судів [12].

Ще варто згадати Конвенцію Ради Європи про доступ до офіційних документів (Тромсе, 2009), яка закріплює принципи прозорості й підзвітності органів публічної влади, до яких документ відноситься і судові органи у тій мірі, в якій вони виконують адміністративні функції згідно з національним законодавством та наголошує на важливості рівності сторін у судовому провадженні та ефективному здійсненні правосуддя [13].

З урахуванням принципу прецедентного права, на який спирається європейське судочинство, нормативного характеру в плані євроінтеграційних заходів України набуває судова практика Європейських інституцій. У плані наближення національного адміністративного судочинства до європейських стандартів визначальними видаються рішення Рішення Суду Європейського Союзу (CJEU) у справах *Les Verts v. European Parliament* (Case 294/83, 1986) [14],

Unibet v. Justitiekanslern (Case C-432/05, 2007) [15] та Kühne & Heitz NV v. Productschap voor Pluimvee en Eieren (Case C-453/00, 2004) [16], які закріпили стандарти ефективного судового захисту, обов'язковості судового контролю за адміністративними рішеннями.

Так само важливими є рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема у справах Bellet v. France (1995) [17], Kudla v. Poland (2000) [18] та Metaxas v. Greece (2004) [19] сформували стандарти незалежності адміністративних судів, розумних строків судового розгляду та ефективності правового захисту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізовані європейські стандарти адміністративного судочинства є правовою базою для основного напрямку гармонізації — нормативному, який передбачає наближення засад адміністративного судочинства до європейських стандартів ефективного правосуддя. Він включає впровадження до адміністративного судочинства євроінтеграційних принципів справедливості, публічності, розумності строків, рівності сторін та ефективності засобів правового захисту а також узгодження національних процесуальних норм із адміністративним правом ЄС, що передбачає приведення положень Кодексу адміністративного судочинства України у відповідність до європейських принципів адміністративної процедури.

Інституційний напрям гармонізації адміністративного судочинства передбачає розвиток спеціалізації суддів з європейського адміністративного права, впровадження єдиних підходів до аналізу практики Суду ЄС у правових позиціях Верховного Суду та підвищення прозорості взаємодії судів і ор-

ганів виконавчої влади. Важливим у цьому плані також є зміцнення гарантій незалежності та неупередженості суддів адміністративних судів у поєднанні з удосконаленням процедур добору, оцінювання та дисциплінарної відповідальності суддів та посилення ролі адміністративного судочинства у контролі за публічною адміністрацією.

Процедурний напрям гармонізації виходить з необхідності впровадження європейських стандартів доказування та обґрунтування судових рішень через зміцнення принципу об'єктивності, змагальності та обов'язку адміністративних органів доводити правомірність своїх дій, розвиток інститутів медіації та досудового врегулювання спорів, імплементацію принципів гендерної рівності та недискримінації у судовому процесі та забезпечення цифровізації адміністративного судочинства відповідно до практик ЄС.

І, нарешті, освітній та науковий напрям спрямований здійснення теоретичних та прикладних досліджень, спрямованих на обґрунтування теоретичних засад та визначення практичних шляхів євроінтеграційної гармонізації у сфері адміністративного судочинства, забезпечення посилення євроінтеграційної складової у підготовці суддів, адвокатів, юристів, уніфікацію термінології та правових підходів у сфері публічного управління і судового контролю, створення наукових коментарів до рішень Суду ЄС українською мовою тощо.

Таким чином, гармонізація адміністративного судочинства України з правом ЄС спрямована не лише на формальне наближення законодавства, а й на інституційну, процедурну та освітньо-наукову інтеграцію української правової системи в європейський простір верховенства права.

Література

1. Задніпряна-Корінна М.Ю., Корінний С.О. Загальні засади гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Modern paradigm of public and private law amidst sustainable development, scientific: monograph. Baltija publishing, 2023. Vol. 1. Pp. 178–192. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/5d55308e-6611-47be-9c5e-0f2ce35c5542/full> (дата звернення 10.10.2025).
2. Журавський В.С. Етапи гармонізації законодавства України із європейським законодавством. Держава і право: Збірник наукових праць : Юридичні і політичні науки. Вип.16. К., 2002. С. 399–401.
3. Механізми гармонізації законодавства України з європейським та міжнародним правом: наук. доп. Ю.С. Шемшученко (та ін.); за заг. ред. Ю.С. Шемшученка; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011.
4. Чабах О.М. Правова гармонізація як необхідна складова євроінтеграційних процесів України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 3 (32) С. 46–50.
5. Муравйов В.І. Вступ до права Європейського Союзу : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. К. : Київський університет, 2007.
6. Ященко К.В. Гармонізація податкового законодавства України з законодавством Європейських Співтовариств про непряме оподаткування: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. К., 2005. URL: <http://search.nbuv.gov.ua/publ/REF-0000223333> (дата звернення 11.10.2025).
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Редакція від 30.11.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 11.10.2025).

8. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'яност дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого). Станом на 30.03.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення 12.10.2025).

9. Хартія основних прав Європейського Союзу. Європейське право. 2013. № 1–2. С. 294–304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpr_2013_1-2_25 (дата звернення 12.10.2025).

10. Regulation (EC) No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj/eng5> (дата звернення 12.10.2025).

11. Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information Text with EEA relevance. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/37/oj/eng> (дата звернення 12.10.2025).

12. Rec(2004)20 — Recommendation of the Committee of Ministers to member states on judicial review of administrative acts (Adopted by the Committee of Ministers on 15 December 2004 at the 909th meeting of the Ministers' Deputies). URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805db3f4%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805db3f4%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) (дата звернення 14.10.2025).

13. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів № 994_001–09 від 18.06.2009. Ратифікація від 20.05.2020. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text (дата звернення 14.10.2025).

14. Judgment of the Court of 23 April 1986. Parti écologiste «Les Verts» v European Parliament. Action for annulment — Information campaign for the elections to the European Parliament. Case 294/83. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61983CJ0294> (дата звернення 15.10.2025).

15. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 March 2007. Unibet (London) Ltd and Unibet (International) Ltd v Justitiekanslern. Reference for a preliminary ruling: Högsta domstolen — Sweden. Principle of judicial protection — National legislation not providing for a self-standing action to challenge the compatibility of a national provision with Community law — Procedural autonomy — Principles of equivalence and effectiveness — Interim protection. Case C-432/05. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62005CJ0432> (дата звернення 15.10.2025).

16. Judgment of the Court of 13 January 2004. Kühne & Heitz NV v Produktschap voor Pluimvee en Eieren. Reference for a preliminary ruling: College van Beroep voor het bedrijfsleven — Netherlands. Poultrymeat — Export refunds — Failure to refer a question for a preliminary ruling — Final administrative decision — Effect of a preliminary ruling given by the Court after that decision — Legal certainty — Primacy of Community law — Principle of cooperation — Article 10 EC. Case C-453/00. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62000CJ0453> (дата звернення 15.10.2025).

17. European Court of Human Rights. CASE OF BELLET v. FRANCE (Application no. 23805/94). STRASBOURG. 4 December 1995. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22itemid%22:\[%22001-57952%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22itemid%22:[%22001-57952%22]}) (дата звернення 15.10.2025).

18. European Court of Human Rights. CASE OF KUDŁA v. POLAND (Application no. 30210/96). STRASBOURG. 26 October 2000. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58920%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58920%22]}) (дата звернення 15.10.2025).

19. European Court of Human Rights. PREMIÈRE SECTION AFFAIRE METAXAS c. GRÈCE (Requête no 8415/02). STRASBOURG. 27 mai 2004. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-66338%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-66338%22]}) (дата звернення 15.10.2025).

References

1. Zadnipriana-Korinna, M. Yu., & Korinnyi, S. O. (2023). *Zahalni zasady harmonizatsii natsionalnoho zakonodavstva iz zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu* [General principles of harmonization of national legislation with the legislation of the European Union]. *Modern paradigm of public and private law amidst sustainable development, scientific monograph*. Baltija Publishing, Vol. 1, pp. 178–192. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/5d55308e-6611-47be-9c5e-0f2ce35c5542/full> [in Ukrainian].

2. Zhuravskiy, V. S. (2002). *Etapy harmonizatsii zakonodavstva Ukrainy iz yevropeiskym zakonodavstvom* [Stages of harmonization of Ukrainian legislation with European legislation]. *Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovykh prats: Yurydychni i politychni nauky*, Issue 16, pp. 399–401. Kyiv [in Ukrainian].

3. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.) (2011). *Mekhanizmy harmonizatsii zakonodavstva Ukrainy z yevropeiskym ta mizhnarodnym pravom* [Mechanisms of harmonization of Ukrainian legislation with European and international law]. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].

4. Chabakh, O. M. (2014). *Pravova harmonizatsiia yak neobkhidna skladova yevrointehratsiinykh protsesiv Ukrainy* [Legal harmonization as an essential component of Ukraine's European integration processes]. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, No. 3 (32), pp. 46–50 [in Ukrainian].

5. Muraviov, V. I. (2007). *Vstup do prava Yevropeiskoho Soiuzu* [Introduction to European Union law]. Kyiv: Kyivskiy universytet [in Ukrainian].

6. Yashchenko, K. V. (2005). *Harmonizatsiia podatkovoho zakonodavstva Ukrainy z zakonodavstvom Yevropeiskyykh Spivtovarystv pro nepriame opodatkuvannia* [Harmonization of Ukrainian tax legislation with European Community law on indirect taxation]. Abstract of PhD thesis, Kyiv. URL: <http://search.nbuv.gov.ua/publ/REF-0000223333> [in Ukrainian].
7. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom...* [Association Agreement between Ukraine and the European Union]. (Ratified by Law No. 1678-VII of 16.09.2014, version of 30.11.2023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
8. *Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu* [Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union]. (as of 30.03.2010). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].
9. *Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu* [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. (2013). *Yevropeiske pravo*, No. 1–2, pp. 294–304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpr_2013_1-2_25 [in Ukrainian].
10. Regulation (EC) No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents. *EUR-Lex. Access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj/eng>
11. Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information. *EUR-Lex. Access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/37/oj/eng>
12. Council of Europe. (2004). *Recommendation Rec(2004)20 of the Committee of Ministers to member states on judicial review of administrative acts* (Adopted 15 December 2004 at the 909th meeting of the Ministers' Deputies). URL: [https://search.coe.int/cm#{}{...}](https://search.coe.int/cm#{})
13. Council of Europe. (2009). *Convention on Access to Official Documents* (CETS No. 205). Ratified 20.05.2020. Official translation. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text [in Ukrainian].
14. Court of Justice of the European Union. (1986). *Case 294/83, Parti écologiste "Les Verts" v European Parliament*. Judgment of 23 April 1986. *EUR-Lex. Access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61983CJ0294>
15. Court of Justice of the European Union. (2007). *Case C-432/05, Unibet (London) Ltd and Unibet (International) Ltd v Justitiekanslern*. Judgment of 13 March 2007. *EUR-Lex. Access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62005CJ0432>
16. Court of Justice of the European Union. (2004). *Case C-453/00, Kühne & Heitz NV v Produktschap voor Pluimvee en Eieren*. Judgment of 13 January 2004. *EUR-Lex. Access to European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62000CJ0453>
17. European Court of Human Rights. (1995). *Case of Bellet v. France* (Application no. 23805/94). Strasbourg, 4 December 1995. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-57952%22%5D%7D>
18. European Court of Human Rights. (2000). *Case of Kudła v. Poland* (Application no. 30210/96). Strasbourg, 26 October 2000. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-58920%22%5D%7D>
19. European Court of Human Rights. (2004). *Case of Metaxas v. Greece* (Application no. 8415/02). Strasbourg, 27 May 2004. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-66338%22%5D%7D> [in French].